

Література:

1. Положення про відомчі заохочувальні відзнаки Міністерства внутрішніх справ України «Вогнепальна зброя» і «Холодна зброя», затверджене наказом МВС від 19.05.2022 № 306.

2. Положення про відомчу заохочувальну відзнаку Міністерства внутрішніх справ України «Вогнепальна зброя», затверджене наказом МВС від 30.11.2015 № 1521.

3. Положення про відомчі заохочувальні відзнаки Міністерства оборони України «Вогнепальна зброя» і «Холодна зброя», затверджене наказом Міністерства оборони України від 23.10.2012 № 693.

4. Всеукраїнське професійне юридичне видання «Юридична Газета» (Yur-Gazeta.com), стаття Володимира Богатиря від 08.09.2023 «Вогнепальна зброя у нагороду: скільки її видає МВС і за що» (<https://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/vognepalna-zbroya-u-nagorodu-skilki-yiyi-vidae-mvs-i-za-shcho.html>).

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-453-5-58>

SIGNS OF ILLEGAL TRAFFICKING IN SMOOTHBORE HUNTING WEAPONS AND GROUNDS FOR LIABILITY: PROSPECTS FOR REFORMING LEGISLATION

ОЗНАКИ НЕЗАКОННОГО ОБІГУ ГЛАДКОСТВОЛЬНОЇ МИСЛИВСЬКОЇ ЗБРОЇ ТА ПІДСТАВИ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ: ПЕРСПЕКТИВИ РЕФОРМУВАННЯ ЗАКОНОДАВСТВА

Konopelskyi V. Ya.

*DSc (Law), Professor
Odesa State University of Internal
Affairs*

Конопельский В. Я.

*доктор юридичних наук, професор
Одеський державний університет
внутрішніх справ*

Проблема особливостей нормативно-правового регулювання порядку носіння, застосування, зберігання, виготовлення, перероблення, ремонту різних видів мисливської зброї, зокрема, гладкоствольної мисливської зброї, – є суттєвою складовою наукового дослідження сучасних аспектів незаконного обігу вогнепальної зброї в Україні як такої. Актуальність цього питання значно посилилася з набуттям чинності ст. 263-1 КК. Відповідно, виокремився новий самодостатній напрям наукового дослідження, який базується на обговоренні

співвідношення положень ст.ст. 263 та 263-1 КК саме стосовно розбіжностей у визначенні ступеня небезпечності різних діянь щодо поводження із гладкоствольною мисливською зброєю. Суперечливість чинного кримінального законодавства полягає у тому, що якщо у ст. 263 КК гладкоствольна мисливська зброя не є предметом злочину (оскільки щодо неї міститься виключення), то особливості змісту диспозиції ч. 1 ст. 263-1 КК України доводять протилежне – предметом цього злочину є будь-який вид вогнепальної зброї (а отже і гладкоствольна мисливська зброя).

Аналіз останніх спеціальних публікацій з цього питання доводить доволі суттєву розбіжність та неоднозначність тлумачення цієї законодавчої суперечливості. Відмінність наукових підходів, зазвичай, обумовлюється різним ставленням до тих факторів, які на думку окремих вчених (В.В. Голубош, І.П. Катеринчук, М. Комісаров, А.В. Кофанов, В.О. Меркулова, Т. Пономарьов, Л.М. Павленко, О.М. Сарнавський, В.П. Тихий тощо) мають суттєво впливати на стан вирішення проблеми, а отже і на подальше удосконалення кримінального законодавства в цій частині. У якості таких чинників розглядаються: значне збільшення кількості злочинів, що вчиняються із використанням даного виду зброї; що цей вид зброї, як і нарізна вогнепальна зброя, є джерелом підвищеної суспільної небезпеки, оскільки призначена для ураження живих організмів, може спричинити смерть або тяжкі тілесні ушкодження; що саме гладкоствольна мисливська зброя доволі часто є основою для перероблення її в більш небезпечну за своїми характеристиками вогнепальну зброю, або ж є основою для використання її певних частин та складових для виготовлення нестандартної вогнепальної зброї, знову ж таки, з більш якісними властивостями (доволі поширеною є практика виготовлення із цієї зброї обріз); що цю проблему слід аналізувати на тлі подовження дискусії щодо поширення переліку предметів злочину в ст. 263-1 КК за рахунок частин вогнепальної зброї; що за результатами соціологічного дослідження та узагальнення судової практики, понад 90% респондентів вважають невиправданою ту розбіжність стосовно гладкоствольної мисливської зброї, яка існує між ст. 263 КК (не є предметом злочину) та ст. 263-1 КК (є предметом злочину).

Подібно до того, що розуміння сутності цієї проблеми пов'язуються із різними чинниками, пропозиції щодо шляхів її вирішення є також доволі різними. На тлі формування більш типової позиції щодо доцільності криміналізації дій, що стосуються незаконного обігу гладкоствольної мисливської зброї та формування пропозицій щодо розширення предметів об'єктивної сторони діянь, вчинених у сфері обігу вогнепальної зброї, за рахунок цього виду зброї, необхідності

більш чіткого розмежування різних видів мисливської зброї (не лише за характеристиками, але й наслідками незаконного обігу), – існують і вкрай протилежні. Так пропонується усунути суперечливість між зазначеними вище кримінально-правовими нормами шляхом розміщення певного виключення змістом «крім мисливської зброї та боєприпасів до неї» безпосередньо у змісті основного складу злочину двох статей як в ч. 1 ст. 263 КК, так і в ч. 1 ст. 263-1 КК.

Особливого значення цей аспект набуває на тлі обговорення змісту запропонованого проекту нового Кримінального кодексу України (контрольний текст проекту станом на 10.01.2024 р.) (Далі – Проект КК). Як на наш погляд, законодавцю пропонують зайняти певним чином посередню позицію: дії, пов'язані із незаконним обігом гладкоствольної мисливської зброї піддаються криміналізації, але ступінь суспільної небезпечності таких дій оцінюється значно нижче, порівняно із іншими видами вогнепальної зброї, – вони розглядаються як проступки.

Системно-правовий аналіз та співставлення змісту диспозицій кримінально-правових норм Проекту, що визначають підстави для кримінальної відповідальності за незаконний обіг усіх видів вогнепальної зброї (гладкоствольної мисливської в тому числі), дозволяє зауважити про певні суперечності. З одного боку, законодавство набуває більшої чіткості, зважаючи на визначення змісту сутнісних ознак понять та категорій, які мають відношення саме до сфери незаконного обігу вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин. Зокрема, визначаються ознаки таких термінів як гладкоствольна мисливська зброя, незаконне зберігання, набуття, виготовлення, ремонт тощо вогнепальної зброї тощо. Позитивним є те, що відтепер надаються конкретні ознаки гладкоствольної мисливської зброї (гладкий канал, загальна довжина не менше 800 мм, здійснення одного пострілу за одне натискання спускового гачка) та її відмежування від інших видів мисливської зброї (мисливські карабіни, гладкоствольні рушниці зі свердливиною «парадокс» або «сюпра», комбіновані рушниці), що має особливе значення під час тлумачення конкретного змісту вище зазначених норм Проекту КК. Як позитивний фактор має також розцінюватися вирішення питання щодо доцільності розширення переліку предмету кримінально караних діянь за рахунок гладкоствольної мисливської зброї.

Проте, з іншого боку, як на наш погляд, запропонована редакція відповідних кримінально-правових норм Книги сьомої, Розділу 7.3, статей 7.3.1.–7.3.15. саме в частині визначення підстав відповідальності ступеня тяжкості діяння та суворості покарання щодо діянь, пов'язаних із незаконним обігом гладкоствольної мисливської зброї не є доско-

налою. Такий висновок обумовлюється більш конкретним аналізом та співставленням змісту диспозиції норм, передбачених ст. ст. 7.3.5, 7.3.13. В першій йдеться про підстави відповідальності за незаконний обіг складових частин і компонентів зброї. Особливістю змісту диспозиції норми є те, що диспозиція норми містить виключення – «крім складової частини і компонентів гладкоствольної мисливської вогнепальної зброї». В той же час, в спеціальній нормі (ст. 7.3.13), яка визначає підстави для відповідальності за незаконне набуття, виготовлення, перероблення, ремонт, переміщення, збут гладкоствольної мисливської зброї (поряд із боєприпасами до вогнепальної стрелецької зброї у незначній кількості) взагалі не йдеться про кримінально-правове значення обігу складових частин та компонентів гладкоствольної мисливської зброї. Отже ці дії не караються. Проте якщо згадати чинну правозастосовчу практику, найчастіше саме складові та компоненти цього виду зброї є основою для виготовлення нестандартної вогнепальної зброї з більш якісними властивостями. Тож доцільним є удосконалити зміст розглядуваної норми за рахунок доповнення таким видом діяння як незаконний обіг складових та компонентів гладкоствольної мисливської зброї, що відповідно, має розглядатися як протступок.

Література:

1. Катеринчук І. П. Меркулова В. О. Незаконний обіг зброї, бойових припасів або вибухових речовин: напрями реформування кримінального законодавства. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2017. № 3. С. 29–33.
2. Комісаров М., Пономарьова Т. До питання «особливого» статусу гладко ствольної мисливської зброї, передбаченого ст. 263 КК України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2014. Вип. 24. Т. 4. С. 30–34.
3. Кофанов А. В. Теоретичні та практичні аспекти криміналістичного дослідження гладкоствольної вогнестрільної зброї : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Національна академія внутрішніх справ України. К., 2000. 20 с.
4. Кримінальний кодекс України: чинне законодавство зі змінами та доповн. станом на 8 листопада 2022 р. К. : ПАЛИВОДА А. В., 2022. 312 с. С. 171–172.
5. Кримінальний кодекс України: Контрольний текст проекту (станом на 10.01.2024 р.).
6. Павленко Л. М. Мисливська зброя як предмет злочину, передбаченого ст. 263-1 КК України: окремі аспекти законодавчого

регулювання. *Роль та місце правоохоронних органів у розбудові демократичної правової держави* : матеріали XV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 22 березня 2023 р. Одеса : ОДУВС, 2023. С. 34–35.

7.Павленко Л. М. Кримінальна відповідальність за незаконне виготовлення, переробку чи ремонт вогнепальної зброї, зміни її маркування, незаконне виготовлення бойових припасів, вибухових речовин чи вибухових пристроїв (стаття 263-1 КК України): дисертація за спеціальністю 13.00.08. Одеса : ОДУВС, 2023. 312 с. С. 121–125.

8.Сарнавський О. М. Гладкоствольна мисливська зброя як предмет злочинів проти громадської безпеки. *Вісник прокуратури*. 2007. № 10. С. 97–102.

9.Сарнавський О. М. Кримінально-правова характеристика викрадення, привласнення, вимагання вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин чи радіоактивних матеріалів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2009. 18 с.

10.Тихий В.П. Злочини проти громадської безпеки: *науково-практичний коментар / АПН України; Ін-т вивчення проблем злочинності*; СБ України ; Ін-т дослідження проблем державної безпеки. Київ, 2010. 71 с.